

Utbildningsinspektion i område Anderstorp, grundskola F-9

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Område Anderstorp	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	193
Förskoleklass	46
Grundskola	826
Särskola	9

Anderstorps skolområde består av Åsensskolan, Ekensskolan och Töråsskolan, som alla ligger i Anderstorps tätort.

Åsensskolan har en enhet för årskurs 5-6 med 165 elever och en enhet för årskurs 7-9 med 339 elever. Elever från skolområde Hestra/Öreryd börjar på Åsensskolan fr.o.m. årskurs 7. I anslutning till skolan finns fritidsgård.

Ekensskolan, med 245 elever, har två spår F-2 (varav ett spår arbetar åldersblandat i årskurs 1-2) och tre spår i årskurs 3-4. Det finns två fritidshem och en "fritidsklubb" som är knuten till årskurserna 3, 4 och 5.

Töråsskolan är en enparallellig F-5-skola med 132 elever. I anslutning till skolan finns fritidshem och "fritidsklubb".

206 elever i området har utländsk bakgrund.

Skolornas elever och pedagogiska personal arbetar i arbetslag. På Åsensskolan 5-6 finns ett lag och en verksamhetsledare, på Åsensskolan 7-9 finns tre lag och tre verksamhetsledare, på Ekensskolan finns fyra lag och två verksamhetsledare och på Töråsskolan finns tre lag och en verksamhetsledare.

Områdets organisation förändras varje år, beroende på varierande elevunderlag.

Åsensskolan är byggd på 1950-talet, och planer finns på en renovering under de närmaste åren. Ekensskolans lokaler har totalrenoverats under 1990-talet. Töråsskolan är byggd på 1980-talet.

142 elever åker skolskjuts.

Genomförandet av inspektionen i område Anderstorp

Skolverket sände den 30 april 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Anderstorps skolområde har bestått av undervisningsråden Helena Plantin och Barbro Nässén. Besök i Anderstorps rektorsområde påbörjades den 21 september 2004 och avslutades den 24 september 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Anderstorps skolområde, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Anderstorps skolområde genomfördes formella intervjuer med rektorn och biträdande rektorn samt företrädare för personal, elever och föräldrar i skola och skolbarnsomsorg. Lektioner, skolbarnsomsorg och ett elevrådsmöte besöktes. Under besöket fördes också informella samtal med elever och personal.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I Anderstorps skolområde finns prioriterade mål avseende skolans värdegrund och elevinflytande i arbetsplanen och i kvalitetsredovisningen. Resultaten av arbetet utvärderas fortlöpande av elever och personal samt genom årliga enkäter till elever och föräldrar. Även fritidshemmens verksamhet utvärderas.

Vid inspektörsteamets intervjuer med elever, föräldrar och personal framgår att skolområdet nått mycket goda resultat av sitt arbete med skolans grundläggande värden vad gäller elevernas trygghet och trivsel i skolorna, vilket också överensstämmer med skolornas egna utvärderingar. Det finns ett gott förhållningssätt elever emellan och mellan elever och vuxna, med stor acceptans för olikheter och respekt för andra människors lika värde, även om kränkningar förekommer. Eleverna klarar väl av att föra fram sina åsikter, och att visa respekt för andras uppfattningar.

Eleverna tar ansvar för sitt lärande genom veckoläxor och beting, och för verksamheten i övrigt genom olika råd, fadder- och kamratstödjarverksamhet. De ansvarar även för en avslutningskabaré i årskurs 9. Vid intervjuerna framkom att elevernas ansvar och inflytande över sin utbildning inte självklart ökar med stigande ålder och mognad, något som också framkommit i den kommunala enkätundersökningen Elevernas skola. Områdets ledningsgrupp har en klart uttalad policy vad gäller elevinflytande, men det finns ingen uttalad samsyn bland lärarna, och inflytandet är beroende av den enskilde läraren.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas resultat vad gäller arbetet med normer och värden är goda. Resultaten avseende trygghet och trivsel är mycket goda. Elevernas inflytande bör öka med stigande ålder och inte vara beroende av den enskilde läraren.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I Anderstorps skolområde har varje elev en individuell utvecklingsplan (IUP) som bl.a. visar elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling i förhållande till mål att uppnå och att sträva mot i läroplanen och kursplanerna för samtliga ämnen. Elevernas kunskapsutveckling följs också i elevportfolio för de yngre eleverna och i en omdömesdatabas för årskurserna 7-9, som bland annat används som underlag för utvecklingssamtal. Eleverna på Ekenskolan följs även upp genom ”snurror” med konkreta kunskapsmål i svenska och matematik som fylls i efter hand, och som tydliggör elevernas utveckling för barn och föräldrar. På Töråsskolan utvärderar eleverna sitt arbete varje vecka.

Åsenskolans resultat avseende betyg låg läsåret 2002/03 över modellberäknat värde i databasen SALSA (Skolverkets Arbetsverktyg för lokala sambandsanalyser), då 87,6 procent av eleverna i årskurs 9 var behöriga till ett nationellt gymnasieprogram. 24,8 procent av eleverna i årskurs 9 saknade betyg i ett eller flera ämnen. Motsvarande siffror för riket var 89,3 procent respektive 25,1 procent. Resultaten har varierat något över tid. 92 procent av eleverna nådde målen i de nationella proven för skolår 9 läsåret 2003/04. Vårterminen 2004 var 94 procent av eleverna i årskurs 9 behöriga till ett nationellt gymnasieprogram. 21 procent av eleverna i årskurs 9 saknade betyg i ett eller flera ämnen. Måluppfyllelsen i svenska, engelska och matematik i årskurs 5 var läsåret 2003/04 ca 90 procent i alla tre ämnena.

Måluppfyllelsen i svenska, engelska och matematik analyseras i kvalitetsredovisningen, som också anger åtgärder för högre måluppfyllelse. Lärare och skolläring anser att elevernas resultat är goda i årskurserna 7-9. Särskilda satsningar har gjorts vad gäller matematikundervisningen, vilket enligt lärarna förklarar Åsenskolans goda resultat i ämnet. Lärarna upplever dock att det är svårt att möta behov hos de elever som inte uppnått målen för årskurs 5.

Elever och föräldrar känner i varierande grad till målen för utbildningen, kursplaner och betygskriterier (se avsnitt 4). Inspektörerna såg vid lektionsbesök exempel på varierade arbetsformer, och eleverna arbetade såväl självständigt som tillsammans med andra. Intervjuade elever upplever att de lär sig mycket. Genom en medveten satsning på läsning har många elever utvecklat läslust. Inspektörerna såg vid besöken goda exempel på elevers lust att lära på alla områdets skolor, såväl i förskoleklass som i grundskola och särskola.

Överlämnandet till gymnasieskolan upplevs vara välfungerande, och det finns ett bra samarbete med personalen på gymnasieskolans individuella program. För elever som inte uppnått målen i årskurs 9 upprättas ett skriftligt omdöme, och ett arbete pågår att utveckla formuleringarna i dessa. Skolan anordnar efter önskemål prövning efter vårterminens slut i årskurs 9. Hittills har ingen uppföljning genomförts när det gäller elevernas resultat på gymnasieskolan, men lärarna tror att eleverna klarar sig bra när de kommer dit (se även avsnitt 4).

Sammanfattningsvis får kunskapsresultaten betraktas som goda. Analys av måluppfyllelsen i samtliga ämnen och orsaker till bristande måluppfyllelse bör dock utvecklas ytterligare.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Skolornas och fritidshemmens utvärderingar (se avsnitt 1) ligger till grund för det vidare utvecklingsarbetet i området.

I Anderstorps skolområde pågår ett aktivt arbete mot kränkande behandling, bland annat genom att skolorna arbetar med kamratstödjare. Eleverna är aktiva i det förebyggande arbetet mot mobbning, och arbetar tillsammans med ansvariga lärare som utbildar elever, övrig personal och tillsammans med eleverna utvärderar verksamheten. Åsensskolans modell för kamratstöd har spridit sig till andra skolor i och utanför Gislaveds kommun. I årskurserna F-6 finns fadderverkssamhet, ”kompissamtal” genomförs regelbundet och värdegrundssamtal genomförs i åldersblandade grupper på Töråsskolan och Ekensskolan. Intervjuade elever, föräldrar och personal anser att bland annat detta arbete bidrar till en god miljö för lärande. I kamratstödsarbetet tillämpas en modifierad variant av den s.k. Farstamodellen, vilket innebär att kontakt tas i ett tidigt skede med föräldrar vid fall av kränkning. Skolorna har under hösten 2004 reviderat sina handlingsplaner mot kränkande behandling. Dessa innehåller såväl förebyggande åtgärder som åtgärder vid fall av mobbning, samt rutiner om vuxen kränker elev.

Skolområdets trivselregler och planer mot kränkande behandling tas fram av elever och personal i samband med att arbetsplanen utarbetas. Eleverna är inte i övrigt delaktiga i framtagandet av skolornas arbetsplaner, men i arbetet med kvalitetsredovisningen som ligger till grund för arbetsplanen. Elevråden arbetar med vuxenstöd och eleverna tränas i att lyssna på andras åsikter och föra fram synpunkter från klasserna. Det handlar oftast om mat, utemiljö och trivsel. Klassråd och elevråd genomförs regelbundet, men i intervjuerna framkom en varierande bild mellan skolorna av vilken betydelse som tillmäts elevrådets arbete. Elevrådet ansvarar bland annat för kiosken på Åsensskolans fritids-

gård. På Åsensskolan 7-9 finns också matråd och miljöråd med elevskyddsombud, som fått utbildning. Alla elever i årskurs 9 ansvarar på olika sätt för planering och genomförande av en årlig avslutningskabaré, som även visas för allmänheten. Åsensskolans elever hjälper till i skolrestaurangen enligt ett rullande schema.

Eleverna på Ekensskolan upplever i högre grad än eleverna på Töråsskolan att de kan påverka till exempel när och hur de gör sina uppgifter. På Ekensskolan ges även vissa tillfällen för elever att välja vad de skall arbeta med. De äldre eleverna på Åsensskolan upplever att det sällan förs diskussioner tillsammans med lärarna om hur och vad man skall arbeta med, utan att det är lärarna som avgör, medan lärarna upplever att elevernas inflytande och ansvarstagande varierar. Enligt kvalitetsredovisningen har användandet av IUP förbättrat elevernas möjlighet att påverka sin utbildning, men ett arbete med att bättre tydliggöra målen för eleverna krävs.

Föräldrarna känner till och kan påverka arbetsplanen, som tillsammans med kvalitetsredovisningen presenteras på föräldramöten och finns på hemsidan. Skolorna är alltid öppna för föräldrabesök.

Skolornas hälsofrämjande arbete bedrivs bland annat genom miljörådets arbete, genom ett friskvårdsprojekt i årskurs 4-6, genom skolans val i årskurs 7 och genom särskilda satsningar på daglig fysisk aktivitet under rasterna för de yngre eleverna. Åk 5-6 har extra motion under elevens val, som eleverna själva planerar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det pågår ett mycket gott arbete på skolorna för att skapa en god miljö för lärande. Arbetet med att ge eleverna inflytande och delaktighet över undervisningens innehåll och arbetsformer bör utvecklas. Företrädare för eleverna bör ges större möjlighet att medverka vid utarbetande av arbetsplanen.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Läroplanens och kursplanernas mål har brutits ner och konkretiserats i engelska, svenska och matematik. I övriga ämnen pågår ett sådant arbete. Eleverna i de tidigare årskurserna använder planeringsböcker och arbetsscheman i olika former. Genom "snurrorna" har målen på Ekensskolan i svenska och matematik tydliggjorts för eleverna på ett konkret och lättfattligt sätt.

Elevernas kunskaper utvärderas genom olika diagnoser från årskurs 1 samt nationella ämnesprov. Utvecklingssamtal genomförs varje termin. Intervjuade

föräldrar anser att elevernas IUP och portfolion är goda redskap vid dessa. Föräldrarna på Åsensskolan anser dock att informationen till föräldrar kan förbättras vad gäller målen för utbildningen.

Skolområdet deltar i försöksverksamheten utan timplan, vilket har påverkat organisationen av undervisningen i varierande grad. I Pedagogiskt bokslut är timplaneförsöket ett eget prioriterat område. "Eget arbete" har t.ex. införts på Åsensskolan som en följd av försöket, liksom satsningar på mer tid för läsning och ordförståelse. Förändringsarbetet har enligt bokslutet gått med små steg för att skolorna skall vara säkra på att det leder till ökad måluppfyllelse och att eleverna har tillräckliga kunskaper inför gymnasiet. En utveckling av tänkandet kring olika arbetssätt för att möta alla elever utifrån deras egna förutsättningar, analys av organisationen och av elevernas studieresultat har dock skett. Inspektörerna bedömer att detta arbete kan utvecklas ytterligare.

I skolområdet används olika arbetsformer och arbetssätt för att nå målen. Vid läsårsstarten är förskoleklassen en "egen" verksamhet, men öppnas alltmer upp mot årskurs 1 under läsåret. Det finns en strävan efter en "röd tråd" mellan förskoleklassen och årskurs 1 och 2, vilken enligt inspektörernas bedömning utvecklats mer på Ekensskolan än på Töråsskolan. I tidigare årskurser förekommer både åldershomogen och åldersintegrerad undervisning. Skolbarnsomsorgens personal är med i arbetslagen, och samverkar med skolans personal under skoldagen och kring elever i behov av stöd. Inspektörerna bedömer att fritidshemmet utgör ett bra komplement till skolan.

Temaarbeten och ämnesintegration förekommer i varierande grad, mer i de tidigare årskurserna än i de senare, och på Ekensskolan mer än på de övriga skolorna. Kreativiteten tillvaratas i bl.a. praktisk arbete, men skolledningen ser en fara i att de praktisk-estetiska ämnena på Åsensskolan teoretiseras. Eleverna på Åsensskolan 7-9 upplever att undervisningen i stor utsträckning styrs av lärarna, läroböcker och prov. En upplevd "ämnesfragmentisering" och anhopning av prov gör att eleverna tycker att det ibland kan vara svårt att hinna med. Angående elevernas inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer, se även avsnitt 3.

Kursplanemål och betygskriterier diskuteras i ämnesgrupper i årskurs 7-9, men enligt skolledningen finns olika synsätt inom grupperna. Elever upplever att betygssättningen till största delen grundas på resultat av skriftliga prov och inlämningsarbeten, men även på hur man är. Inspektörerna bedömer att elevernas kännedom om mål och betygskriterier bör förbättras (se även avsnitt 2). För att kunna göra säkra bedömningar när det gäller ämnet svenska, har svensklärarna i årskurs 9 mindre undervisningstid och medbedömare vid rättning och bedömning av elevernas prestationer på de nationella proven. I årskurs 9 genomförs betygskonferenser. Analyser görs av elevernas resultat inom ämnesnätverk i skolområdet, men dessa förekommer sporadiskt, liksom diskussioner mellan lärare i olika ämnen. Återkopplingen från gymnasieskolan när det gäller elevernas kunskaper och färdigheter sker endast genom informella kontakter, och skulle enligt inspektörerna kunna utvecklas ytterligare (se kommunrapporten).

Lärarna på Åsensskolan 7-9 har inte i större utsträckning auskulerat i lägre årskurser, vilket möjliggjorts genom personalförstärkningsresursen, utan upplever ett större behov av att besöka gymnasieskolan. Skolrådets övriga lärare har i

viss utsträckning auskultat i de högre årskurserna. Intervjuad personal upplever inte att elever "trillar mellan stolar" vid övergången från Ekenskolan och Töråsskolan till Åsensskolan årskurs 5-6, eller vid övergången till årskurs 7, medan föräldrar hyste farhågor om att så kunde vara fallet. Lärarna upplever att det är svårt att möta behoven hos elever som inte uppnått målen för årskurs 5. Det finns en strävan att förbättra samarbetet mellan verksamheterna inom skolområdet och i nätverket med Anderstorps förskoleområde och skolområde Hestra/Öreryd för att bättra "se" elevens hela skolgång, och inspektörerna bedömer att detta arbete bör fortsätta.

Knappt 10 procent av områdets elever bedöms vara i behov av särskilt stöd. På varje skolenhet finns en specialpedagog som leder verksamheten för elever i behov av stöd. Skolområdets resursgrupp, som består av rektor, kurator, skol-sköterska, specialpedagoger, psykolog och studie- och yrkesvägledare, arbetar med strategiska frågor vad gäller elevhälsan. Dessutom finns ett mindre team på Åsensskolan 7-9 som stöttar elever med sociala problem.

Åtgärdsprogram upprättas av klassföreståndaren, ibland i samarbete med specialpedagog. Resurser fördelas utifrån de behov som synliggörs i IUP och åtgärdsprogram. Åsensskolan 7-9 har valt en modell med små klasser. En särskild satsning på lästräning för de yngre eleverna har genomförts under läsåret 2003/04. Stödundervisning ges såväl inom klassens ram som individuellt eller i mindre grupp. Särskild undervisningsgrupp inrättas vid behov. En elev hade vid inspektionen anpassad studiegång. Det finns elever med behov av stöd i form av studiehandledning på modersmålet, men alla ges inte sådant stöd, vilket inte är i enlighet med grundskoleförordningens krav.

Obligatoriska särskolan har åtta integrerade elever. Området har ett nära samarbete med Specialpedagogiskt resurscentrum kring dessa elever. För eleverna finns ansvariga specialpedagoger och stödpersonal, som handleder och samarbetar med övrig personal på skolorna. Samtliga elever i särskolan deltar i klassundervisning, undervisning i mindre grupp och har individuell undervisning utifrån sina olika förutsättningar. Inspektörerna bedömer att verksamheten för dessa elever fungerar mycket bra. Skolområdet planerar att under läsåret 2004/05 särskilt uppmärksamma elevernas hela dag i skolan, inklusive vistelsen på fritidshemmet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att undervisningen för de elever som följer särskolans kursplaner fungerar mycket bra.

Kunskapssynen och synen på lärandet ligger i linje med läroplanens mål. Inspektörerna bedömer att arbetssättet på Ekenskolan i högre grad än på Töråsskolan och Åsensskolan ger goda förutsättningar för att utveckla elevernas eget sätt att lära och skapa ett sammanhang för eleverna.

Det påbörjade arbetet kring övergångar och resultatuppföljning mellan pedagogerna i skolområdet och med pedagogerna i område Hestra/Öreryd bör fortsätta. Målen i kursplaner och betygskriterier bör ytterligare förtydligas för eleverna. I samband med detta arbete kan även den av eleverna upplevda "ämnesfragmentiseringen" uppmärksammas.

Elevers rätt till stöd i form av studiehandledning på modersmålet måste garanteras.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskilds rättsäkerhet.

I Anderstorps skolområde finns en rektor och en biträdande rektor som båda har lärarbakgrund. Ansvarsfördelningen mellan rektorn och biträdande rektorn är tydlig. Rektor har det övergripande ansvaret samt ett större dagligt ansvar för Åsensskolan, medan biträdande rektor har ett större dagligt ansvar för Törrås- och Ekensskolan. Skolledarnas roll är bland annat att vara pådrivande i utvecklingen av skolorna. Rektor uppfattas som förtrogen med verksamheten i skolområdet.

Området har sju verksamhetsledare med vardera 10 – 20 procent nedsättning i sina lärartjänster. Tillsammans med de båda skolledarna utgör de ledningsgruppen, som träffas varje vecka. Den totala skolledningsresursen i området motsvarar 3,6 tjänster. Rektor upplever ett stort stöd av verksamhetsledarna. Dessa som står för ett ”nära” ledarskap i dialog med personalen, vilket uppfattas positivt. Verksamhetsledarna genomför medarbetarsamtal, medan rektor och biträdande rektor genomför utvecklings- och lönesamtal med medarbetarna. Utrymme för pedagogiska diskussioner ges på konferenstid en gång i veckan och på kompetensutvecklingsdagar. Skolbarnsomsorgens personal deltar på konferenstid en gång per månad efter ett rullande schema. Dessutom anordnas pedagogiska kvällar med all personal fyra gånger per år som anknyter till ledningsgruppens arbetslagsutbildning. På Åsensskolan 7-9 träffas lärarna även i ämneslag.

Verksamheten utvärderas två gånger per år i samband med delårsbokslutet och kvalitetsredovisningen (Pedagogiskt bokslut). Enligt kvalitetsredovisningen för 2003/04 upplever området att kopplingen mellan det pedagogiska bokslutet och arbetsplanen blivit allt tydligare, genom bättre utvärdering, analys av resultat och konkretisering av mål, och upplevs som en garant för förbättring och en hjälp till lokal skolutveckling. Arbetslagen, liksom elever och föräldrar, är delaktiga i uppföljning, utvärdering och kvalitetsarbete, och har också valt att utvärdera annat än det som finns med i de av kommunen prioriterade målen. Kvalitetsredovisningen följer kommunens modell och uppfyller författningarnas krav.

Det finns utarbetade rutiner för att garantera elevernas rättssäkerhet och för ansvarsfördelningen mellan rektor och förvaltning/nämnd. Beslut om placering i särskola fattas av rektor för Specialpedagogiskt resurscentrum.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolorna har en väl fungerande ledning och ett pågående systematiskt kvalitetsarbete.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

På Åsensskolan 7-9 erbjuds tyska, franska och spanska som språkval. Elever som inte väljer ett främmande språk undervisas i svenska och engelska. Språklärarna samverkar för att utveckla undervisningen i språkval svenska och engelska och öka elevernas motivation.

Under läsåret anordnas 2004/05 modersmålsundervisning i spanska, albanska och bosniska i området. Erbjudande om modersmålsundervisning ges till alla som är berättigade till detta. Ibland erbjuds undervisning i en annan del av kommunen, och då brukar det inte finnas intresse hos elever och föräldrar att delta. Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet är enligt kvalitetsredovisningen ett utvecklingsområde.

De elever som har störst behov av undervisning i svenska som andraspråk undervisas i ämnet. Skolområdet anser sig inte kunna ge alla elever som har behov av svenska som andraspråk sådan undervisning. Resurserna läggs företrädesvis i de tidigare årskurserna.

Skolbarnsomsorg erbjuds för elever t.o.m. årskurs 6. Benämningen "fritidsklubb", där barnen vistas från och med årskurs 3, härrör från en tidigare organisation och är inte adekvat (se kommunrapporten). Avgifter för studiebesök och studieresor förekommer inte, med undantag för att eleverna på Ekensskolan har bidragit med pengar till en studieresa. Detta skall enligt skolledningen inte förekomma.

Elevers val förekommer i varierande utsträckning. I årskurs 1-4 förekommer både att elever varje vecka väljer att göra färdigt olika uppgifter och att tid för elevers val läggs ihop till speciella tillfällen under terminen. På Ekensskolan kan elever också regelbundet välja vad de vill arbeta med under "Veckans uppdrag". I årskurs 5-6 har eleverna friskvård totalt 60 minuter/vecka, då de planerar och genomför bl.a. uteaktiviteter med personalen. I årskurs 7-9 har eleverna "eget arbete", vilket innebär att eleverna vid två tillfällen i veckan (totalt 100 minuter) har möjlighet till fördjupning och breddning inom ett eget valt område under klassföreståndarens ledning. Det vanligaste är dock att eleverna väljer att arbeta med olika läxor eller läser på till prov.

Enligt en föräldraenkät som genomförts under läsåret 2003/04 i årskurserna 3, och 6, instämmer 80 procent av föräldrarna i påståendet att de får god informa-

tion om elevens skolgång. På områdets hemsida finns aktuell information och dokumentation, bland annat om utbildningsvägar efter grundskolan.

Skolans val erbjuds på Åsensskolan 7-9, i form av Fritiden och jag i årskurs 7 (inriktning hälsa), Livet och jag i årskurs 8 (inriktning livsfrågor), Framtiden och jag i årskurs 9 (inriktning studie- och yrkesvägledning). I årskurs 8 har 40 av 120 elever under läsåret 2004/05 konfirmationsundervisning som skolans val i samarbete med kyrkan. Deltagandet är frivilligt och konfirmationsundervisningen är ett bland flera val som erbjuds. Skolverket har i beslut efter utbildningsinspektion i Kalmars kommun 2003 (dnr 2003:1878) riktat kritik mot att konfirmationsundervisning anordnats som elevens val, då detta strider mot läroplanens krav på att undervisningen i grundskolan skall vara icke-konfessionell. Enligt grundskoleförordningen skall undervisningen till sitt innehåll och inriktning vara förenlig med målen i den kursplan eller de kursplaner som gäller för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val och skolans val. Fördjupning av religionskunskap avseende kristendom kan ingå i skolans val så länge det följer kursplanen och läroplanen. Konfirmationsundervisning kan däremot inte ses på annat sätt än att den är konfessionell.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att organisationen kring elevens val bör ses över och förtydligas för eleverna så att de blir medvetna om att de har reella möjligheter till fördjupning och valfrihet. Svenska som andraspråk skall erbjudas alla elever som har behov av sådan undervisning. Angående avgifter, se kommunrapporten. Konfirmationsundervisning som skolans val är inte förenligt med läroplanens krav på att undervisningen i skolan skall vara icke-konfessionell.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Anderstorps skolområde finns, med enstaka undantag, lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Det är inte svårt att rekrytera lärare, medan utbildade fritidspedagoger är svårare att rekrytera. I vissa fall arbetar 1-7-lärare som klasslärare i årskurserna 1-6 med ansvar för alla ämnen, något som enligt skollagen skall ses över och diskuteras i arbetslagen. I området finns flera utbildade specialpedagoger och lärare i svenska som andraspråk, som handleder övriga lärare. Resursfördelningen är flexibel utifrån elevernas behov.

Under läsåret 2004/05 skall kompetensutveckling genomföras i bland annat specialpedagogik och arbetslagsutveckling för hela personalgruppen samt datorutbildning. Ett antal lärare deltar i kommunövergripande ämnesfortbildning. Kompetensutvecklingsplan finns för all personal.

Lokalerna i Töråsskolan och Ekenskolan ger möjligheter till flexibla grupperingar. Åsenskolans lokaler för årskurserna 5-9 är äldre, och möjligheterna till flexibla arbetsformer för elever och lärare är begränsade. En ombyggnad är planerad. Eleverna på Ekenskolan och Töråsskolan (som ligger i utkanten av ett skogsområde) är mer nöjda med utemiljön än eleverna på Åsensskolan i årskurs 5-6. I anslutning till Åsensskolan finns ett kombinerat skol- och folkbibliotek, som utnyttjas flitigt av skolans elever och personal. På Töråsskolan och Ekenskolan finns välutrustade skolbibliotek. I anslutning till Eken- och Åsensskolan finns sporthall och simhall. Fritidshemmens lokaler är ändamålsenliga.

På Ekenskolan och Töråsskolan finns datorer tillgängliga för eleverna både i och utanför klassrummen. På Åsensskolan finns särskilda datorsalar och grupp- rum med datorer. Datorerna är dock inte tillgängliga för eleverna utan att någon lärare är med. Eleverna upplevde att det var svårt att ”komma till” någon dator för att kunna renskriva sina arbeten, trots att lärarna kräver datorutskrift.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns goda förutsättningar för en tidsenlig utbildning. Detta gäller i högre grad på Töråsskolan och Ekenskolan än på Åsensskolan. Tillgängligheten till datorer för eleverna på Åsensskolan bör ses över.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Anderstorps skolområde är av god kvalitet. Skolornas värdegrundsarbete är av mycket god kvalitet. På Ekenskolan är elevernas förutsättningar att arbeta tematiskt och ta ansvar för sitt eget lärande mycket goda. Integreringen av särskolans elever fungerar väl. Det finns en väl fungerande ledning och ett systematiskt kvalitetsarbete.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- elevernas inflytande bör öka med stigande ålder och inte vara beroende av den enskilde läraren,
- arbetet med att ge eleverna inflytande och delaktighet över undervisningens innehåll och arbetsformer bör utvecklas,
- företrädare för eleverna bör ges större möjlighet att medverka vid utarbetande av arbetsplanen,
- målen i kursplaner och betygskriterier bör ytterligare förtydligas för eleverna.,
- analys av måluppfyllelsen i samtliga ämnen och orsaker till bristande måluppfyllelse bör utvecklas ytterligare,
- det påbörjade arbetet kring övergångar och resultatuppföljning mellan pedagogerna i skolområdet och mellan pedagogerna i område Anderstorp och område Hestra/Öreryd bör fortsätta,
- organisationen kring elevens val bör ses över och elevernas valmöjligheter förtydligas för eleverna och
- tillgängligheten till datorer för eleverna på Åsensskolan bör ses över.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elevens rätt till stöd i form av studiehandledning på modersmålet garanteras inte (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Undervisning i svenska som andraspråk anordnas inte för alla elever som är i behov av sådan undervisning (2 kap. 15 § grundskoleförordningen).
- Konfirmationsundervisning som skolans val är inte förenligt med läroplanens krav på att undervisningen skall vara icke-konfessionell (Lpo 94, Skolans värdegrund och uppdrag)

Datum

Ort

2005-02-02

Lund

Helena Plantin

Barbro Nässén